

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto

Lausunnon antaminen metropolialueen esiselvityksestä

Espoon valtuusto päätti kokouksessaan 20.5.2013 antaa valtiovarainministeriölle seuraavan lausunnon metropolialueen esiselvityksestä:

Taustaa

Espoon valtuusto on todennut kuntauudistukseen liittyvissä lausunnoissaan 11.4.2012 ja 25.2.2013, ettei Espoo hyväksy pääkaupunkiseudun kaupunkien pakkoliitosta eikä kuntaliitokseen tähtäävän kuntaliitosselvityksen käynnistämistä. Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvitystä koskevassa lausunnossa Espoon valtuusto esitti metropoliratkaisun tekemistä Helsingin seudun 14 kunnan alueelle. Valtuusto ehdotti, että asetetaan metropoliratkaisun selvitysryhmä, jossa on edustajat valtiolta, kunnista ja yliopistoilta.

Kuntarakennelakiluonnoksessa valtuusto piti myönteisenä sitä, ettei se sisällä yleisempiä säännöksiä ns. pakkoliitoksista vaan, että pakkoliitokset ovat mahdollisia vain vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien kohdalla.

Helsingin seudulla kuntauudistuksen ja metropoliratkaisun tavoitteina tulee olla palvelujen laatu ja kustannustehokkuus, seudun kilpailukyky, elinvoimaisuus, ekologinen kestävyys, segregaatiorjuminen, ja hyvinvointi sekä yhteisöllisyys. Esitysten tulee perustua edellä mainittujen tavoitteiden kannalta parhaisiin argumentteihin. Kuntarakenteen muutosesitysten taustalla tulee aina olla huolella punnitut vaihtoehdot, joista on voitava valita seudun tavoitteita parhaiten palveleva malli.

Helsingin seudun 14 kuntaa muodostavat tulevaisuudessa entistä yhtenäisemmän yhdyskuntarakenteellisen kokonaisuuden. Tälle alueelle tarvitaan oma metropoliratkaisu maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitteluun ja toteutukseen, sosiaalisen eheyden lisäämiseen ja segregaatiorjuntaan sekä näihin liittyvään seudulliseen valmisteluun ja päätöksentekoon.

Metropolialueen toiminnan kehittäminen on keskeistä koko maan kilpailukykyyn ja talouden kannalta. Kansainvälinen kilpailukyky edellyttää verkostomaista metropolia. Metropolialue tarvitsee demokraattisesti valitun ja tehokkaan, kuntien ja valtion sopiman ratkaisun pohjalta rakentuvan ja metropolilain vahvistaman hallinnon, joka parantaa kansalaisten

3456/00.04.01/2012

Hallinto ja lakiasiat -yksikkö

21.5.2013

elämän laatua sekä luo edellytykset Suomelle ja suomalaisille menestyä globaalissa kehityksessä ja kovenevassa kilpailussa.

Metropoliratkaisun on vahvistettava seudun asukkaiden osallistumista.

Yhteenveto

Espoo katsoo, että metropoliratkaisu on Helsingin seudun ongelmien ratkaisemisen kannalta keskeinen. Metropolialueelle tarvitaan metropolikaava, jolla maankäytön, asumisen ja liikenteen kehitystä ohjataan siten, että kasvua voidaan hallita sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla. Metropolialueen kansainvälistä kilpailukykyä tulee vahvistaa.

Metropoliratkaisu tarvitaan Helsingin seudun 14 kunnan alueelle. Metropolialueen rajaus koskemaan 14 Helsingin seudun kunnan muodostamaa aluetta on Espoon mielestä perusteltu. Aluerajaus on jatkoa nykyiselle Helsingin seudun yhteisyydelle ja Mal-aiesopimuksen toteuttamiselle.

Helsingin seutu muodostaa tulevaisuudessa entistä yhtenäisemmän yhdyskuntarakenteellisen kokonaisuuden. Seudun asukasluku on nyt 1,3 miljoonaa ja se kasvaa vuoteen 2050 mennessä 2 miljoonaan asukkaaseen. Viimeisten 60 vuoden aikana Helsingin seudun väkiluku on kaksinkertaistunut ja Espoon kymmenkertaistunut.

Metropoliratkaisussa ei metropolihallinnon vahvuutta ja kuntien määrää pidä tiukasti sitoa toisiinsa. Metropolialueen hyvinvoinnin ja kilpailukykyyn edistäminen edellyttää jatkossakin yhteistyötä kaikkien seudun kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Erittäin vahvan metropolihallinnon perustamiselle ei ole hallinnollista tai taloudellista tarvetta. Erittäin vahva metropolihallinto ei tuo sellaista lisäarvoa, jolla sen perustamista voitaisiin järkevästi ja taloudellisesti perustella.

Palveluiden saatavuus asiakkaan omalla kielellä tulee jatkossakin yhdenvertaisesti turvata palvelun järjestäjän, eli itsenäisen kunnan toimesta. Ruotsinkielinen lähipalvelu hoidetaan jokaisessa kunnassa. Kun volyymietujen tai pienten erityisryhmien palvelujen kannalta tarvitaan enemmän yhteistyötä, luodaan kuntien yhteistyönä tarvittavia palveluja. Kaikissa päätöksissä kaikilla tasoilla on tehtävä kielellinen vaikutusarviointi kansallisstrategiassa säädettyjen normien mukaisesti.

Kuntarakennelaki edellyttäneen kaikilta kunnilta kuntajakoselvitystä. Espoo pitää metropolialueen esiselvityksessä suositeltua vaihtoehtoa kuntajakoselvityksestä Kauniaisten ja Kirkkonummen kanssa perusteltuna, sillä täydennyksellä, että kuntajakoselvitykseen tulee myös Vihti. Espoolla on yhteistyösopimus Kirkkonummen ja Vihtin kanssa, mutta siinä ei ole vielä riittävällä tasolla selvitetty kuntien MAL- ja palveluyhteistyötä. Kuntajakoselvityksen tulee perustua vapaaehtoisuuteen, eikä Espoo hyväksy pakkoliitoksia. Siten Espoole mahdolliset kuntajakoselvitysalueet ovat: Espoo - Kauniainen - Kirkkonummi - Vihti, Espoo - Kauniainen - Kirkkonummi ja Espoo - Kauniainen.

3456/00.04.01/2012

Hallinto ja lakiasiat -yksikkö

21.5.2013

Espoon kommentit selvittäjin tekemiin vaihtoehtoihin**Vaihtoehto 1 (kahden suurkunnan ja sopimusyhteistyön malli)****Espoo osana Suur-Helsinkiä**

Espoo ei pidä järkevänä kahden suurkunnan mallia ja siihen liittyvää metropolialueen sopimusyhteistyömallia. Espoo ei pidä tarpeellisena kuntajakoselvitystä Helsingin kanssa. Suur-Helsingin muodostaminen olisi koko metropolialueen kehityksen kokonaishallinnan ja seudun haasteiden ratkaisun kannalta riittämätön ja väärä alue. Lähipalveluiden järjestämisen kustannukset kasvaisivat. Itse fuusioprosessi olisi raskas ja erilaisten järjestelmien uudistamisen ja palvelujen harmonisoinnin kustannukset muodostuisivat suuriksi.

Sopimusyhteistyö

Uhkana olisi, että kahden suurkunnan muodostaminen olisi sisäisesti niin haastava ja pitkä prosessi, että sen aikana ei kyettäisi yhdessä keskittymään metropolialueen yhdyskuntarakenteen eheyttämishaasteisiin, joukkoliikenteen kehittämiseen ja sosiaalisen asuntotuotannon kehittämiseen.

Suurkunnat olisivat niin erikokoisia, ettei keskeisenä haasteena pidetyn kansainvälisen kilpailukyvyn edistämiseen syntyisi yhteistä agendaa, synergiaa eikä lisäarvoa.

Espoo yhtyy selvittäjien arvioon seuraavissa asioissa:

- Yhteistyöhön liittyen riskinä on, että valta ja vastuut kilpailukyvyn kehittämisestä jakautuvat epätasaisesti. Silloin vahva pääkaupunki voi olla liian määräävässä asemassa suhteessa Keski-Uusimaahan. Toisaalta myös vastuut kilpailukyvyn kehittämisestä voisivat jäädä vahvalle pääkaupungille toisen kunnan kohdistaessa kehittämispanoksensa omaan toimintaansa.
- Yhteistyön tulosten ja hyötyjen jakautuessa epätasaisesti, voisivat kunnat kilpailla entistä voimakkaammin asukkaista ja yrityksistä. Lähinnä kyseessä olisi siis jo nykyisessä tilanteessa todetut yhteistyön haasteet, mutta kilpailijoiden määrä olisi vähäisempi ja kunnat vahvempia.
- Vaikka suuressa organisaatiossa voidaan kehittää edelleen esimerkiksi markkinoiden analysointikykyä ja osaamista, on uhkana pienille organisaatioille ominaisen ketteryyden menettäminen.

Vaihtoehto 2 (vahvat peruskunnat ja metropolihallinto)**Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi**

Kuntarakenteen osalta Espoo pitää perusteltuna esiselvityksen suositusta kuntajakoselvityksen tekemisestä Kauniaisten ja Kirkkonummen kanssa sillä täydennyksellä, että kuntajakoselvitykseen tulee myös Vihti. Espoolla on yhteistyösopimus Kirkkonummen ja Vihdin kanssa, mutta siinä ei ole vielä riittävällä tasolla selvitetty kuntien MAL – ja palveluyhteistyötä. Kuntajakoselvityksen tulee perustua vapaaehtoisuuteen.

3456/00.04.01/2012

Hallinto ja lakiasiat -yksikkö

21.5.2013

Siten Espoolle mahdolliset kuntajakoselvitysalueet ovat: Espoo - Kauniainen - Kirkkonummi - Vihti, Espoo - Kauniainen - Kirkkonummi ja Espoo - Kauniainen.

260 000 asukkaan Espoo on vahva peruskunta. Espoo pystyy järjestämään SOTE-palvelut itse. Espoo on myös valmis tekemään yhteistyötä SOTE-palveluiden järjestämisessä Kauniaisten, Kirkkonummen ja Vihdin sekä HUS:in kanssa.

Metropolihallinto

Espoo katsoo, että metropoliratkaisu on Helsingin seudun ongelmien ratkaisemisen kannalta keskeinen. Metropolialue tarvitsee demokraattisesti valitun ja tehokkaan kuntien ja valtion sopiman ratkaisun pohjalta rakentuvan ja metropolilain vahvistaman hallinnon, joka parantaa kansalaisten elämän laatua sekä luo edellytykset Suomelle ja suomalaisille menestyä globaalissa kehityksessä ja kovenevassa kilpailussa. Metropoliratkaisun ja sen hallinnon on vahvistettava seudun asukkaiden hyvinvointia ja osallistumista.

Metropoliratkaisun kannalta maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämistä ja kehittämistä ohjaavan metropolikaavan valmistelun ja päätöksenteon yhdistäminen on metropolialueen tulevaisuuden kokonaishallinnan kannalta keskeistä.

Metropolialue tarvitsee koko aluetta käsittävän metropolikaavan, jolla kasvua voi ohjata järkevästi. Metropolikaava, joka korvaa maakuntakaavan, koko kunnan kattavat yleiskaavat ja pääkaupunkiseudun yhteisen yleiskaavan, on Espoon mielestä kannatettava ratkaisu. Sen vaikutukset saavat olla enintään nykyisen yleiskaavan vaikutukset. Kunnat päättävät asemakaavoista ja osayleiskaavoista.

Ely -keskukselta tulee siirtää kaavoitus- ja HLJ-tasoiset liikenneasiat metropolihallinnolle. Kuntien, Uudenmaan liiton ja Elyn keskuksen maankäytön suunnitteluresursseja tulee yhdistää. Valtion päätösvaltaa siirretään HLJ-tasoisista liikennehankkeista (ajotus ja rahoitus) seutuhallinnolle.

Metropolialueen toiminnan kehittäminen on keskeistä koko maan kilpailukyvyyn ja talouden kannalta. Kansainvälinen kilpailukyky edellyttää verkostomaista toimintatapaa koko Etelä-Suomen työssäkäyntialueella.

Metropolihallinnolle esitetyt tehtävät ja toimivalta vaikuttavat keskeisesti päätöksentekoon ja organisointiin. Metropolilain ja metropolikaavaa koskevan lain valmistelu olisi käynnistettävä heti, koska niitä koskevien suunnitelmien olisi oltava valmiina ennen kuntaliitostarpeiden arviointia. Laissa tulee määritellä tehtävät ja hallinto tulee järjestää sen mukaisesti.

Muutamia tarkennuksia ehdotettuun metropolihallintoon:

- HSL:n liikennejärjestelmäsuunnittelu ja HSY:n seututieto tulee siirtää metropolihallintoon, mutta siihen ei pidä liittää HSL:n ja HSY:n palvelutoimintaa.
- SOTE-alueen ja HUS:n toimintoja ja rakenteita tulee kehittää siten, että hyvin toimivia rakenteita ei pureta. Erityisiä kehittämistarpeita kohdistuu ikäihmisten hoidon ja kuntoutuksen parantamiseen.

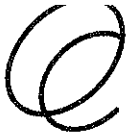

3456/00.04.01/2012

Hallinto ja lakiasiat -yksikkö

21.5.2013

- Kuntien asuntotuotantoyhtiöiden yhdistäminen ei ole Espoon osalta tarpeellista. Kuuma-kunnat selvittävät asiaa osaltaan. Muiden asuntotuotantoyhtiöiden rinnalle voidaan perustaa uuden seututason sosiaalisen asuntotuotannon liikelaitos.
- Metropolihallinnon rahoitustapa vaatii lisäselvitystä. Alueen kunnille ja mahdolliselle metropolihallinnolle sen tehtävistä riippuen on turvattava tehtäviin nähden riittävä rahoitus. Valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa tulee huomioida metropolialueen ja kasvukuntien erityistarpeita. Verotulontasaus pitää järjestää kansallisesti valtionosuusjärjestelmän kautta, niin että siinä otetaan huomioon myös metropolialueen erityisongelmat.
- Väylärahaoston toimintamalli ja päätöksenteko jää epäselväksi.
- Tarvitaan kansallinen uusi ICT-toimintamalli. Kuntien ICT-yhteistyössä pelkästään Helsingin seudulla tehtävä yhteistyö ei riitä, vaan avainasemassa on merkittävien kuntatoimijoiden, suurten kaupunkien ja koko julkisen hallinnon yhteistyö.
- Jää epäselväksi, mitä ruotsinkielisten palvelujen siirrolla metropolihallintoon tavoitellaan. Palveluiden saatavuus asiakkaan omalla kielellä tulee jatkossakin yhdenvertaisesti turvata palvelun järjestäjän, eli itsenäisen kunnan toimesta. Ruotsinkielinen lähipalvelu hoidetaan jokaisessa kunnassa. Kun volyymietujen tai pienten erityisryhmien palvelujen kannalta tarvitaan enemmän yhteistyötä, luodaan kuntien yhteistyönä tarvittavia palveluja. Kaikissa päätöksissä kaikilla tasoilla on tehtävä kielellinen vaikutusarviointi kansallisstrategiassa säädettyjen normien mukaisesti.
- Espoo ei puolla työllisyyden ja maahanmuuton kotoutuksen siirtoa seutuhallinnolle. Selvityksessä kotoutuminen nähdään kuntien peruspalveluista ja työhallinnon palveluista irrallaan olevana kokonaisuutena, joka voidaan hoitaa "yhdeksi luukulta". Metropoliseudulla on tärkeää kehittää kaikkia julkisia palveluja vastaamaan entistä paremmin maahanmuuttajienkin tarpeisiin, jos heidän väestöosuutensa kaksinkertaistuu yli viidesosaan 2030 mennessä. Esiselvityksessä kotouttamispolitiikkaa lähestyttiin lähinnä humanitaarisista syistä oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien integrointiin liittyvien kysymysten kautta. He muodostavat noin 10 prosenttia Suomen maahanmuuttajista.
- Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa on eräänä punaisena lankana työllisyyden hoidon ja kotouttamispolitiikan kiinteä yhteys (esim. kotouttamispolitiikan koordinointivastuun siirtäminen SM:stä TEM:öön). Alhainen työllisyysaste on kotouttamispolitiikan keskeisin yksittäinen ongelma, joka tuskin poistuu päiväjärjestyksestä, jos vastuu aikuisten maahanmuuttajien kielikoulutuksesta ja työllisyydenhoidosta siirretään työ- ja elinkeinohallinnolta metropolihallinnolle. Lainsäädännössä työ- ja elinkeinohallinnolla on rooli esim. pääasiallisesti kotoutumiskoulutuksesta vastaavana tahona. Näiltä osin selvityshenkilöiden esitykset loisivat sekaannusta.
- Ammatillisen koulutuksen koordinaatiota tulee kehittää, mutta ammatillisen koulutuksen metropolihallintoon liittämisen tuoma lisäarvo on epätodennäköinen. Työpajat, etsivä nuorisotyö, työpankki, valmentava koulutus linkittävät ammatillisen koulutuksen niin tiiviisti

Hallinto ja lakiasiat -yksikkö

21.5.2013

3456/00.04.01/2012

toisen asteen kokonaisuuteen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ettei kokonaisuuden hallinnan kannalta ole tarkoituksenmukaista purkaa nykyistä mallia ja vaihtaa aivan toisella periaatteella toimivaan malliin. Kun erot eri kuntien kustannuksissa ovat noin 10 %, olisi ratkaisu myös hyvin kallis.

Vaihtoehto 3 (vahva metropolihallinto ja vaihtoehtoiset kuntarakenteet)

Espoo ja Kauniainen tai Espoo, Kauniainen ja Vihti

Kuntarakenteen osalta Espoo pitää perusteltuna esiselvityksen suositusta kuntajakoselvityksen tekemisestä Kauniaisten ja Kirkkonummen kanssa sillä täydennyksellä, että kuntajakoselvitykseen tulee myös Vihti. Espoolla on yhteistyösopimus Kirkkonummen ja Vihdin kanssa, mutta siinä ei ole vielä riittävällä tasolla selvitetty kuntien MAL- ja palveluyhteistyötä. Kuntajakoselvityksen tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Siten Espoolle mahdolliset kuntajakoselvitysalueet ovat: Espoo - Kauniainen - Kirkkonummi - Vihti, Espoo - Kauniainen - Kirkkonummi ja Espoo - Kauniainen.

260 000 asukkaan Espoo on vahva peruskunta. Espoo pystyy järjestämään SOTE-palvelut itse. Espoo on myös valmis tekemään yhteistyötä SOTE-palveluiden järjestämisessä Kauniaisten, Kirkkonummen ja Vihdin sekä HUS:in kanssa.

Metropoliratkaisun kannalta maankäytön, asumisen ja liikenteen järjestämistä ja kehittämistä ohjaavan metropolikaavan valmistelun ja päätöksenteon yhdistäminen on metropolialueen tulevaisuuden kokonaishallinnan kannalta keskeistä.

Vahva metropolihallinto

Erittäin vahvan metropolihallinnon perustamiselle ei ole hallinnollista tai taloudellista tarvetta.

Metropolihallinnolle esitetyt tehtävät ja siihen liitettävät organisaatiot ja toiminnot muodostavat niin laajan kokonaisuuden, jota ei voi pitää seudun kehityksen kokonaishallinnan kannalta tarkoituksenmukaisena eikä lisäarvoa tuovana. Onnistuneella metropoliratkaisulla luodaan hyvät edellytykset segregaaation torjumiselle. Metropolihallinnon yhteydessä olisi lukuisia erilaisia palvelutoimintoja ja -organisaatioita, josta syntyisi nykytilaan verrattuna lisäkustannuksia ja tehottomuutta.

Metropolihallinnolle ei pidä antaa toimivaltaa toisen asteen koulutuksesta. Toisen asteen koulutuksessa metropolialue eroaa suurten volyymiensa ohella muusta Suomesta. Alueella toimii kunnallisten järjestäjien ohella erittäin merkittäviä yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Yksityiset lukiot ja ammatilliset koulutuksen järjestäjät ovat pääsääntöisesti laadukkaita pitkälle erikoistuneita oppilaitoksia, jotka rikastavat alueen toisen asteen koulutustarjontaa. Opiskelijan vapaan hakeutumisen oikeus toisen asteen koulutukseen antaa mahdollisuuden todelliseen valintaan: etäisyydet oppilaitosten välillä ovat kohtuulliset ja valtaosin saavutettavissa joukkoliikenne siirtymillä. Useimmat lukiot ovat kehittyneet ja profiloituneet vahvasti oman lähialueensa näköisiksi oppilaitoksiksi ja kulttuurilaitoksiksi. Niiden sidokset ovat syvällä alueen peruskoulujärjestelmässä ja vanhempien merkitys alueellisina vaikuttajina on merkittävä. Paikallisia lukioita täydentävät alueella toimivat valtakunnalliset erityislukiot.

3456/00.04.01/2012

Hallinto ja lakiasiat -yksikkö

21.5.2013

Toisen asteen koulutuksen järjestäminen metropolihallinnon toimesta ei tuo lisä-arvoa opiskelijoille eikä kehitä koulutusta laadullisesti. Oppilaitosten merkitys paikallisena vaikuttajana ja aluekehittäjänä heikkenee. Esitetyllä mallilla ei saavuteta taloudellista hyötyä, päinvastoin koulutuksen yksikköhinta nousisi. Yksityisten oppilaitosten merkittävä osuus alueella ei mahdollista koko toisen asteen koulutuksen järjestämisen siirtämistä metropolihallinnon tehtäväksi, joten yhdistäminen koskisi vain kunnallista koulutusta.

Ratkaisussa esitetään metropolihallinnolle huonosti kunnalliseen itsehallintoon ja osin valtionhallintoon soveltuvia tehtäviä ja toimivaltaa. Ne ovat myös vaikeasti toteutettavissa.

Aiemmin esitetyn lisäksi Espoo ei hyväksy metropolialueen kuntien keskinäistä verotulotasausta. Metropolihallinnolle ei saa antaa toimivaltaa arvioida seudun kuntarakenteen muutostarpeita.

Jouni Majuri
Kaupunginsihteerin
(09) 816 22389
jouni.majuri@espoo.fi

Liitteet

-

Tiedoksi

-